

BÖLÜM 1

ÇOCUK EDEBİYATININ TANIMI, MAHİYETİ, TEMEL İLKELERİ VE AMAÇLARI

Nevin AKKAYA¹

GİRİŞ

Bilimsel ve toplumsal gelişmelerle birlikte çocukların, yetişkinlerin birer minyatürü olduğu düşüncesi terk edilerek çocukları ve onların gerçekliğini, ilgi ve zevklerini anlayan ve bunu anlamaya yönelik çalışmaların, bireyselden topluma uzanan çizgideki önemini kavrayan düşünce akımları ortaya çıkmıştır. Çocuğa yüklenen anlamın ve önemin değişmesi beraberinde birçok alanda çocuklara yönelik değişimi ve gelişimi gerekli kılmıştır. Çocuk psikolojisi, çocuk eğitimi, çocuk hakları vb. “çocuk” ile ilgili her konuda yapılan çalışmalar gün geçtikçe çoğalmakta ve önemi her geçen gün artmaktadır. Sağlıklı ve bilinçli bir toplumun ancak bu doğrultuda yetişen çocuklarla gerçekleştirebileceği gerçeği beraberinde eğlenerek öğreten bir çocuk edebiyatını gerekli kılmıştır. Böylelikle çocuğa yönelik bir edebiyat gereksiniminin ortaya çıkması çocuk edebiyatının tanımı, içeriği ve kitlesine yönelik soruları da beraberinde getirmiştir.

Çocuk edebiyatının tanımının yapılabilmesi için öncelikli olarak çocuğun tanımının yapılması gereklidir. Türk Dil Kurumuna (2022) göre çocuk; “Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız”, çocukluk ise “İnsan hayatının bebeklikle erginlik arasındaki dönemi” olarak

¹ Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi AD., nevin.akkaya@deu.edu.tr

rine yardımcı olurken farklı yaşantılar sunarak çocukların yaşantı deneyimleri kazanmalarını ve dış dünyayı anlamlandırmalarını sağlamak, çocukların dil becerilerini geliştirerek, estetik bir haz duymalarını ve okuma alışkanlığı kazanmalarını sağlamaktır. Çocuk edebiyatı aracılığı ile hem kendini hem de kendinden farklı olanları tanıyan çocuklar hem evrensel hem de milli değerlere duyarlılık geliştirmektedir. Çocuk edebiyatı ürünleri çocukların psikolojik ihtiyaçlarına cevap vererek çocuğu kucaklayan bir ebeveyn, hayal gücünün sınırsız derinliklerinde birlikte oynadıkları arkadaş, kimi zaman ise hayata hazırlayan bir öğretmen işlevi görmektedir. Bu nedenle okuyan, düşünen, yaratan, kendini etkili bir biçimde ifade edebilen, toplumda aktif bir şekilde yer alabilen bireyler yetiştirmede ve ideal toplum düzenini oluşturmada çocuk edebiyatı önemli bir role sahiptir.

KAYNAKLAR

- Alfikri, H. & Zubaidah, E. (2018). Developing module of children literature to increase the students' critical thinking. *Lentera Pendudukan*, 21 (2), 162-175.
- Almerico, G.M. (2014). Building character through literacy with children's literature. *Research in Higher Education Journal*, 26, 1-13.
- Aslan, C. (2019). *Çocuk edebiyatı ve duyarlılık eğitimi*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Aytaş, G. (2003). Okuma gelişiminde çocuk edebiyatının rolü. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (13), 155.
- Belekoğlu, N. (2009). *Çocuk kitaplarında nitelik arayışları*, Çocuk ve Okuma Kültürü Sempozyumu (24-25 Mayıs 2008) (s. 155-162), Eğitim Sen Yayınları.
- Çer, E. (2016). *0-6 yaş çocuk kitaplarında çocuk gerçekliği ve çocuğa görelilik*. Eğiten Kitap.
- Çevik, B. (2018). Eleştirel düşünme bağlamında Dr. Parkyeri ve Kömür Karası Çocuk adlı çocuk kitaplarının incelenmesi. *Artıbilim: Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 56-63.
- Demirel, Ş. (2009). *Edebî metinlerle çocuk edebiyatı*. Pegem Akademi.
- Dilidüzgün, S. (2018). *Çağdaş çocuk yazını: yazın eğitimine atılan ilk adım*. Tudem Yayıncılık.
- Direk, N. (2011). *Küçük Prens üzerine düşünmek*. Pan Yayıncılık.
- Duncum, P. (2002). Visual culture art education. *International Journal of Art & Design Education*, 21 (1), 14-23.
- Erol, S. & Kara, Ö. T. (2020). Çocuk yazınında eleştirel düşünme becerileri, yeterlikleri ve tutumları üzerine bir inceleme: Küçük Kara Balık örneği. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 9 (3), 1125-1135.
- Erten, A. (2014). Çeviri çocuk edebiyatının temel sorunları ve çözüm önerileri. *Türk Dili*, 107 (756), 354-355.
- Gubar, M. (2011). On not defining children's literature. *Pmla*, 126 (1), 209-216.
- Gültekin, A. (2009). *Çocuk ve gençlerde okuma kültürü oluşturmada çocuk ve gençlik edebiyatı eğitiminin önemi*. Çocuk ve Okuma Kültürü Sempozyumu (24-25 Mayıs 2008) (s. 94-99), Eğitim Sen Yayınları.
- Hejvani, M. (2015). Çocuk edebiyatının tanımı ve uygulamasına dair yeni bir bakış açısı. Şimşek, T. & Yıldız, B. V (Ed). *II. Uluslararası Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiriler Kitabı* içinde (s. 9-14). Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yazarlar Birliği.

- Ibrokhimovich, F. J. & Furqatjon qizi, A. M (2022). The importance of mother tonue and children's literature in primary school. *Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching*, 2, 1-3.
- İpşiroğlu, Z. (2007). Çocuk yazını eleştirisi. Sever, S. (Ed). *u. ulusal çocuk ve gençlik edebiyatı sempozyumu: gelişmeler, sorunlar ve çözüm önerileri içinde* (s. 173-176). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Karakuş, N. (2014). Türkiye'de çocuk edebiyatı öğretiminin başarılmasını sağlayan sebepleri. *Türk Dili Dergisi Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı*, 107 (756), 286-288.
- Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve eğitim*. Engin Yayınevi.
- Kaya, M. (2015). *Okuma kültürü ve çocuk edebiyatı*. Türk Dili Dergisi.
- Kıbrıs, İ. (2011). *Çocuk edebiyatı*. Kök Yayıncılık.
- Lesnik-Oberstein, K. (2000). The psychopathology of everyday children's literature criticism. *Cultural Critique*, 45, 222-42.
- McDowell, M. (1973). Fiction for children and adults: some essential differences. *Children's Literature in Education* 4(1), 50-63.
- Mickenberg, J. (2022). Radical children's literature. *Oxford Research Encyclopedia of Literature*. 20 Eylül 2022 tarihinde <https://oxfordre.com/literature/view/10.1093/acrefore/9780190201098.001.0001/acrefore-9780190201098-e-89> adresinden erişildi.
- Monobe, G. & Eun Hye Son, E. H. (2014). Using children's literature and drama to explore children's lives in the context of global conflicts, *The Social Studies*, 105 (2), 69-74.
- Monoyiou, E. & Symeonidou, S. (2016). The wonderful world of children's books? negotiating diversity through children's literature. *International Journal of Inclusive Education*, 20(6), 588-603, DOI: 10.1080/13603116.2015.1102338
- Nas, R. (2014). *Çocuk ve edebiyat*. Ezgi Kitabevi.
- Nodelman, P. (1985). The case of children's fiction; or, the impossibility of jacqueline rose. *Children's Literature Association Quarterly*, 10 (3), 98-100.
- O'Sullivan, E. (2011). Comparative children's literature. *Pmla*, 126 (1), 189-196.
- Pulimeno, M., Piscitelli, P. & Colazzo, S. (2020). Children's literature to promote students' global development and wellbeing. *Health Promotion Perspectives*, 10 (1), 13-23.
- Sever, S. (2017). *Çocuk ve edebiyat*. Tudem Yayıncılık.
- Sever, S. (2019). *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü*. Tudem Yayıncılık.
- Short, G. K. (2018). What's trending in children's literature and why it matters. *Language Arts*, 95 (5), 287-298.
- Smolkin, L. B. & Young, C. A. (2011). Missing mirrors, missing windows: children's literature textbooks and lgbt topics. *Language Arts*, 88 (3), 217-225.
- Şirin, M. R. (2000). *99 soruda çocuk edebiyatı*. Çocuk Vakfı Yayınları.
- Şirin, M. R. (2001). Çocuk ve ilk gençlik edebiyatı ders notları. Marmara Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümü. 20 Nisan 2022 tarihinde https://cocukvakfi.org.tr/wp-content/dosya/ders_notlari/1.1.pdf#page=52 adresinden erişildi.
- Şirin, M. R. (2007). *Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış- çocuk edebiyatı nedir ne değildir?*. Kök Yayıncılık.
- Taşdelen, V. (2005). Çocuk edebiyatı: çocuğu anlayan edebiyat. *Hece*, 104-105, 319-331.
- TDK Sözlük. *Çocuk*. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 25 Temmuz 2022 tarihinde erişildi.
- TDK Sözlük. *Çocukluk*. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 25 Temmuz 2022 tarihinde erişildi.
- Temizyürek, F. (2003). Türkçe öğretiminde çocuk edebiyatının önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (13), 161-167.
- Temizyürek, F., Şahbaz, N. K. & Gürel, Z. (2016). *Çocuk edebiyatı*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Tuncer, N. (2000). *Örneklerle çocuk edebiyatı*. Kök Yayıncılık
- Tüfekçi Can, D. (2014). *Çocuk edebiyatı kuramsal yaklaşım*. Eğitim Yayınevi.
- Uğurlu, S. B. (2010). Çocuk edebiyatı eleştirisi. *Turkish Studies*, 5 (3), 1921-1945.
- Yardımcı, M. & Tuncer, H. (2002). *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı*. Ürün Yayınları.